

nyeiben módosítani kell, egy tudományosan megalapozott helyreállítás kidolgozásához azonban még további kutatásokra van szükség.

VIRÁGOS GÁBOR

208. Nyíregyháza, Ipari park

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ø

Az Ipari park területén a korábbi években Árpád-kori település nyomait tártuk fel. A jelenleg a beruházással érintett területen, aminek nagyobb része korábban ipari területként funkcionált, nagy felületen már kitermelt és feltöltött részt találtunk. Ennek kihagyásával a munkagép homloklapát szélességében humuszoltuk le a területet sávonként 2–3 m kihagyással. A továbbiakban kézi nyeséssel dolgoztunk, de régészetileg értékelhető nyomokat nem találtunk.

KURUCZ KATALIN

209. Nyíregyháza, Matróz utca

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ø

Egy távközlési bázisállomás építési területét vizsgáltuk meg 2002. május 13-án, mert a közelből (a Gyík-Matróz-Lovag utcák kereszteződésénél) egy bejelentés szerint régészeti leletek (valószínűleg avar kori vagy honfoglaló lovassír) kerültek elő (JAM At. 99. 1.).

A vizsgált rész egy nem túl magas, É-D-i irányú földhát aljában van, a mély részen. Itt már gyakran vizes kaszáló kezdődik, amelyiknek a végében árok is fut. A kijelölt területen néhány középkorinak tűnő cserepet találtam. A 4,2×4,2 m-es kiásott területen a humusz vastagsága 40 cm körül van, alatta sárga agyag jelentkezett, régészeti jelenség nélkül.

ALMÁSSY KATALIN

210. Nyírkarász, gyulaházi határ

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza

2002. április 10-én helyszíni szemlét tartottunk, hogy néhány Jósza András által regisztrált lelőhelyet lokalizáljunk. A gyulaházi határrészben még 3 halom állt és a helyet is Hármashalomnak nevezték. A kurgánok közül kettő jól látszik, a harmadiknak azonban a néhány héttel ezelőtti ásatáson már csak a foltját sikerült időközönként – megfelelő fény- és nedvességviszonyok mellett – észrevennünk. A dűlőút másik oldalán emelkedik egy negyedik halom.

Munkatársak: Szőlősi Katalin könyvtáros, Mester Andrea gyűjteménykezelő.

ISTVÁNOVITS ESZTER

211. Nyírlugos, Szabadságtelep

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A Folyási-dűlőben lévő alacsonyabb háta során húzódik végig a lelőhely. Elég nagy területen lehet a felszí-

nen cserepeket találni. Nagy mennyiségű, a halomsíros kultúrához tartozó kerámiáról és kevés állatcsontról van szó. Sok összeillő darab is van, de sok töredék is.

1. objektum: A bejelentő korábban innen mintegy két ládányi cserepet szedett ki, és most is látható volt, hogy a gödör falából mindenfelé kiállnak a cserepek. A cseréphalom legmagasabb pontja a felszíntől mérve 25 cm mélyen volt. Innen 80–90 cm szélességben szabálytalan formában és kb. 25 cm vastagon heverték egymáson különböző edények töredékei. A kisebbek közül néhány (főleg bögrék) majdnem ép volt.

Az edénykupac alatt, annak vonalától eltérő formában rajzolódtak ki foltok 60–70 cm-es mélységben. Egy gödör határozottan a szelvény ÉNy-i sarka alá fut, egy másik félköríves foltja pedig a Ny-i szelvényfal alá megy. Ezeket már – idő hiányában – nem bontottuk ki, célom a cölöp helyének tisztázása és kitakarítása volt. Itt a cserepkupac felszedése után a két foltól indulva (=gödör széle?) a szelvényfal felé lejtett az objektum, közepe táján pedig cölöplyukszerűen lemélyedt. A foltok, illetve a cölöplyuk széléig az altalaj vörös homok volt, a cölöplyuk alját viszont világossárga, löszös, kicsit agyagos talaj jelezte. Betöltése nem vált el a gödör alsó részétől: vörössárga, kevert. Benne a cölöplyuknál már nagyobb löszbabák, márgás csomók is voltak. Cserép nem nagyon jött belőle. A gödör felső része nem teljesen egyértelmű. A felső 20 cm vastag szántás után ugyanis egy fekete foltos, kevert barna feltöltés jön – ebben fekszenek a cserepek –, de ennek nincs széle, mintha valami járósínt lenne. Ugyanezt erősíti meg, hogy a 2. objektumnál is talákoztunk ezzel a réteggel. Azt sem lehetett ebben a keskeny árokban eldönteni, hogy a két folt és a kiásott 1. objektum együtt alkot-e egy nagyobb, szabálytalan együttest vagy különálló gödrök. Az 1. obj. mélysége a felszíntől mérve: 110 cm. Ebből a cölöplyuké 20–50 cm.

2. objektum: 60–70 cm-es mélységig folt nem jelentkezett, de néha már egészen sterilnek tűnt a talaj. Itt nem volt annyira vörös, mint a másik objektumnál. A cserepek szórványosan, de folyamatosan jöttek mind a humusból, mind a járósíntnek keresztelt rétegből, mind az alatta húzódó alig kevert, sárgás rétegből. A fenti mélységben a szelvény keleti fala mentén, enyhén agyagos, löszös folt, illetve réteg jelentkezett, amelyik tapasztott falra, illetve padlóra emlékeztetett. A kibontása utáni forma is megerősítette azt a feltételezést, hogy valamilyen építmény része lehetett itt. K felé teljesen szabályos egyenes vonalban záródik; É-i irányban valamivel szabálytalanabb. Oldalai enyhén íveltek. Az objektum legalján 2–5 cm vastag szürke agyagos réteg húzódik. Teljes mélysége a felszíntől mérve 120 cm.

ALMÁSSY KATALIN

212. Nyírtass, Macskálló

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) V

2001. március 9-én Istvánovits Eszter végzett helyszíni szemlét Nyírtasson, ahonnan Jakab Attila régész egye-

temi hallgató jelentett be lelőhelyeket. A Macskálló nevű dűlőrészen egy kiszántott ház szürke foltja is jól látható volt, amelyiknek a környékéről kora vaskorinak tűnő cserepeket gyűjtöttek. A körülmények alapján szükségesnek látszott a leletmentés, amelyet 2002. február 28. és március 6. között végeztünk el a területen (hrszt: 020/6).

A leletmentés során egy 470×480 cm-es, lekerekített négyszög alakú, cölöplyuk nélküli épületet tártunk fel. Betöltésében hamus, égett omladékkupacok. A között viszonylag bőséges leletanyag került elő, amelyikből említést érdemel két áttetsző amforagyöngy és egy hallstatt típusú vaskés. Az objektum fölött a humusz vastagsága 60–70 cm, tehát további leletmentés – legalábbis egy mélyszántásig – nem szükséges.

ALMÁSSY KATALIN

213. Ozora, Ferences kolostor

(Tolna megye) Kö

Ozora község területén 2002. májusában gázvezeték-hálózat árokrendszerének kiásása során több szakasszal áthaladtak a Nagy Emese által 1957-ben részlegesen feltárt ferences kolostor területén.⁹ Az árokszakaszokban jelentkező régészeti jelenségek, falak, rétegek vizsgálatát, felmérését, leletmentését végeztem el. Ennek során az egyik árokban feltehetőleg a kolostor Ny-i zárófalát, és a mellette jelentkező falszakaszt dokumentáltuk. A Petőfi utca előtti árokszakaszban feltehetőleg a templom hajójához tartozó falszakaszt tártuk fel. További árok a kolostor DNy-i részét érintette. Ebben minden valószínűség szerint a kerengő K-i oldalához tartozó falszakaszokat és a DK-i részen lévő padlótéglával burkolt helyiségek részleteit tártuk fel.

VÍZI MÁRTA

214. Ozora, Várkastély

(Tolna megye) Kö, Tő

A várkastély környezete helyreállításának előkészítésére 2002. április eleje és augusztus vége között közel két-hónapos feltárást végeztünk.

Célunk kettős volt. Egyrészt a külső várfalak még ismeretlen részeinek feltárása, másrészt a betöltött vár-árok egykori szintviszonyainak megismerése. Míg az első feladat az álló épület É-i és a K-i homlokzatai előtt már korábban megnyitott kutatóárkok bővítésével illetve mélyítésével látszott megoldhatónak, az árkot – hiszen az ezen a két oldalon már köz- illetve magánterületre esik – D-en illetve Ny-on nyitott kutatóblokkokkal vizsgálhattuk. Ez utóbbiak közé kell sorolnunk a D-i vár-

fal előtti területet átvágó árkot is, melyre elsősorban azért volt szükség, mivel itt érkeznek be a várat ellátó közművek.

A kutatóárkok most vizsgált É-i illetve K-i, a vár területét lezáró kerítésig terjedő szakasza – főleg É-on – már kifejezetten arra a meredek rézsűre esett, amely – mint ezt most ismét igazolhattuk – a várfal (már a török hódoltság elején bekövetkezett) pusztulása után, az annak belső oldalához támaszkodó feltöltés lecsúszásával keletkezett. Az ebből következően elég nehéz körülmények között végzett munka során sikerült meghatároznunk a palotaépület É-i falával közel párhuzamos egykori É-i várfal Ny-i kétharmadát, beleértve az ÉNy-i saroktorony (az itt kialakított újabb kori pince építéskor el nem bontott) maradványait is. E várfal maradványai azonban Ny-ról K felé haladva egyre mélyebben kerültek elő, sőt, a K-i szélső árokban az ÉNy-i torony megtalált falkoronájától mért 250 cm-es mélységben még (már?) nem is mutatkoztak. Ugyanígy a K-i oldalon már korábban nyitott két kutatóárok további jelentős mélyítésével sem került elő semmilyen, esetleg kidőlt-elbontott falra utaló nyom – annak egykori létét ma csak a DK-i torony már korábban meghatározott É-i falindítása igazolja. Emiatt természetesen nincs ismeretünk a feltételezhető ÉK-i saroktoronyról sem.

Hangsúlyozni kell, hogy az utóbb említett árkok alsó részén végig teljes egészében természetes állapotúnak, emberkéz által nem bolygatottnak tűnő illetve tartható sárga löszben mélyítettünk, azaz azt is állíthatnánk, hogy a fal e részen már nem is kerülhet elő. Ennek a következtetésnek azonban ellentmond az a megfigyelésünk, amelyre az É-i oldal több kutatóárkában nyílt lehetőségünk, itt a kidőlt várfal csonkjára több helyen másodlagosan ráfolyt a sárga lösz, amelyet ugyancsak nem tudtunk elkülöníteni a biztosan (?) bolygatatlan részektől. Ezt a régészeti-stratigráfiai problémát tehát a rendelkezésre álló időben és anyagiakból végül is nem sikerült megoldanunk, annak ellenére, hogy ez a műemléki helyreállítás szempontjából különösen fontos kérdés.

A várfalak kutatásához kapcsolódóan feltártuk még az É-i palotafal előtti terület egy korábban a kutatás számára hozzá nem férhető felső részét is. Itt a hódoltság kori sáncokra vonatkozó megfigyelések mellett sikerült napvilágra hoznunk egy eredetileg 8×6 m-es külső méretű, eredetileg a várfal belső oldalához épített kis, vékony falú kőépület alapozásának D-i részét, nagyobbik É-i része a várfallal egyidőben pusztulhatott el.

A Ny-i és a D-i vár-árokban nyitott blokkokkal nemcsak az eredeti árokmélységet sikerült tisztáznunk – továbbá a D-i árok szélességét –, hanem fontos adatokat is nyerhettünk e terület hódoltság kori változásairól. Így meghatározhattunk egy, a már részben feltöltött árokba később beásott „új” árkot. Nem kevésbé fontosak azonban az egykori D-i és Ny-i hidak pillérei vonatkozásában nyert adatok.

FELD ISTVÁN – GERELYES IBOLYA – GERE LÁSZLÓ

⁹ NAGY EMESE: AZ OZORAI FERENCES KOLOSTOR. *FolArch* XX. (1969) 135–153; NAGY EMESE: AZ OZORAI FERENCES KOLOSTOR. In: *Ozorai Pipo emlékezete*. 1987.